

TILINTETGØRELSEN af indianerne i Caribien

Yves Bénot er præsident for Association pour l'étude de la colonisation européenne 1750-1850 i Paris. Artiklen her er et uddrag af bogen Kolonialismens sorte bog (Høst & Søn, 2005).

Med Christopher Columbus' anden rejse til Haiti i slutningen af 1493 er der ikke længere tale om en dristig udforskning, men om en væbnet besættelse af øen, som var blevet gendøbt Hispaniola. Ankomsten af en armada på sytten skibe og 1.200-1.500 mand er startsignalet til en europæisk kolonisering, som hele det amerikanske kontinent snart skal blive offer for. En kolonisering, der fra første færd udmærker sig ved sin umådelige voldelighed over for de invaderede folk, der tvinges til at fremstille det, som kolonisatoren kræver af dem. Allerede efter sin første rejse havde Columbus fastlagt de store linjer i programmet. "Øens indfødte," skrev han, "lader sig altså kommandere med, og man kan få dem til at arbejde, så eller udføre en hvilken som helst anden nødvendig opgave, ja, man kan lære dem at klæde sig som os og indpode dem vore skikke."¹ Allerede den 18. december 1492 anså han disse yderst gæstfri mennesker for at være "vasaller af Castiliens konger". Høvdingen Guacanagari, som var en meget gavmild vært for ham fra den 14. december 1492 til den 4. januar 1493, havde aldrig hverken sagt eller tænkt noget sådant. Hvorom alting er, blev det skitserede program hurtigt ført ud i livet. Indianerne så sig tvunget til at dyrke nye afgrøder for at ernære spanierne; de måtte bygge besætternes grundmurede huse og byer; hvad de "andre" ikke nærmere angivne "opgaver" angår, bestod de i at lede efter og udvinde guld, for det var på det tidspunkt hovedformålet med de europæiske landes oversøiske ekspeditioner. Der var tale om et meget anstrengende arbejde, der skulle udføres i en for den haitiske befolkning uvant høj arbejdsrytme, som hverken passede til deres levevis eller deres kropsbygning. De bukkede meget hurtigt under for det.

Indianerne forsøgte at gøre modstand mod besættelsesmagten. Det ser Columbus straks ved sin tilbagekomst den 27. november 1493. Han havde i januar ladt 39 af sine spaniere tilbage, udrustede med ammunition, artilleri og proviant. I november var de alle døde. To af deres ledere, Pedro Gutiérrez og Rodrigo Escovado, var draget ud for at lede efter Cibaos guldminer og havde undervejs dræbt en indianer på høvdingen Caonabos territorium. Denne lod dem henrette. De, der var blevet tilbage i det lille fort

Historie Netmagasinet
www.historie-nu.dk

Historie-nu.dk er et gratis historie magasin, der sætter nutiden i perspektiv og giver baggrunden.

under Diego de Aranas ledelse – denne sidste var berygtet for sin voldelighed, men ikke desto mindre en meget kultiveret mand – misbrugte efter behov indianerkvinderne seksuelt, hvad enten de var gift eller ej, i så høj grad, at høvdingen Guacanagari til sidst reagerede. Med en vis sans for underdrivelse skrev Columbus senere: "*Hvor mange gode grunde de end havde givet indianerne til at gøre, hvad de gjorde* [min fremhævning], ville disse aldrig have vovet at gøre dem fortræd, hvis de havde set, at de var vel beskyttede."² I en anden beretning, man først for nylig har opdaget, skrev Columbus ligeud, at disse mænd hver havde udvalgt sig flere kvinder, hvilket man allerede vidste fra Bartolomé de las Casas' efterfølgende skildringer. Umiddelbart efter hændelsen lod Columbus af forsigtighed, som om han troede, at Caonabo var den eneste ansvarlige for drabene.

Dette første sammenstød viser, at erobrerne ikke kun drives af den "forbandede guldfeber", men lige så meget af den "den forbandede sexfeber". I kølvandet på den europæiske kolonisering er der mindst lige så mange voldtægter som drab. Det var nærmest, som om spanierne tog revanche mod en rigoristisk katolicisme og så stort på enhver moralsk regel i deres omgang med de såkaldt "hedenske" befolkninger. Enkelte missionærer reagerer mod disse koloniskikke, andre modstår ikke selv fristelsen. Columbus er antagelig selv en undtagelse, men han accepterer sine våbenbrødres adfærd. Rygtet vil vide, at han endda går så langt som til at skænke dem indianerkvinder efter fortjeneste. Således giver han én til Michele de Cuneo, som i et brev fortæller, hvordan han voldtog hende.³ De dominikanske missionærers beretning fra 1519 er ikke mindre forstemmende. Den skildrer, hvordan de spanske værk mestre sendte mændene ned i minerne for så at gå i seng med deres kvinder og piske mændene, hvis de tillod sig at gøre indsigelser. Det korte tidsrum mellem disse eksempler dementerer Columbus' forsøg på at forklare overgrebene med henvisning til de skyldiges herkomst: Disse hævdes at være "tarvelige" eller "lidet dannede" folk. I virkeligheden manifesterer det seksuelle raseri sig i alle sociale lag, både hos de kultiverede personer i kredsen omkring Columbus, eller senere Hernán Cortés, og hos tølperne. Overordnet handler europæerne, som om de såkaldt hedenske folk ikke kender til nogen form for regulering af det sociale, familiemæssige og seksuelle liv. De er oven i købet i stand til at tro, at det faktisk forholder sig sådan.⁴

Lidt senere i april 1494 indtræffer det, som las Casas anser for at være den "første uretfærdighed", indianerne blev ofre for. Alfonso de Hojeda er af Columbus blev sendt ind i landet, mod Cibao, hvor guldet må gemme sig. På vejen oprøres han på grund af et eller andet obskurt tyveri og skærer ører og næse af de to påståede skyldige. Herefter lader han en lokal høvding og dennes søn arrestere og sender dem til Columbus, for at han skal henrette dem. Det gør Columbus ganske vist ikke, men det var til gengæld ham, der forinden havde givet ordre til, at alle, der mistænkedes for tyveri, skulle have skåret ører og næse af med den begrundelse, at enhver så ville kunne se, hvad der var sket med dem; det ville kort sagt virke afskrækkende. Det er ham, der kræver, at Caonabo skal lokkes i en fælde med smiger og list, hvilket realiseres et par uger efter episoden med tyvene.⁵ Betydningen af Las Casas' efterfølgende kommentar til hele denne affære rækker ud over de omstændigheder, hvorunder erobringen fandt sted. Han skriver, at det er denne "første uretfærdighed, der gjorde, at indianerne var i deres gode ret til at indlede og føre en retfærdig krig mod de kristne". Han skønner, at admiralen ikke havde ret til at bevæge sig rundt på øen uden først at underrette de lokale konger eller høvdinge, ej heller

uden at de havde givet ham deres tilladelse.⁶ Reelt var Haiti i sommeren 1494 et land i krig. Columbus vender da tilbage efter en opdagelsesrejse på Jamaica og Cubas sydkyst. Han medbringer også de første eksemplarer af de berygtede kamphunde, der senere vil blive brugt mod indianerne og mod de sorte slaver og oprørere – som bekendt helt frem til 1803 under Haitis uafhængighedskrig. Her følger, hvad Columbus selv siger om dem, enhver kommentar er overflødig: "En hund er i dette land meget krigsduelig, i så høj grad, at vi vurderer den til at være ti mand værd, og vi har således stor gavn af den."⁷ For med indianernes modstand har opfattelsen af dette folk diametralt skiftet karakter. Efter de første møder havde man anset dem for at være fredelige og i det store og hele milde mænd og kvinder, ja, endda at de var lette at omvende til kristendommen. Så snart de indleder deres kamp, betragtes de som perfide individer, tyve, morderiske eller tyvagtige.

Selv om Georg C. Lichtenberg mod slutningen af 1700-tallet bemærkede, at den første indianer, der fik øje på Columbus, gjorde en trist opdagelse, er kendsgerningen dog, at de ikke straks indså dette, og at den første kontakt var blottet for fjendtlighed og snarere præget af nysgerrighed. Vanskelighederne opstod først, da indianerne måtte erkende, at de nytilkomne ikke var besøgende på gennemrejse, men despotiske besætttere. Haiti er et signifikant tilfælde, for det er det første land, der er genstand for erobningsprojektet. Ekkoer af det, der fandt sted på øen, nåede sikkert fastlandet. Under alle omstændigheder var de forskellige indianske befolkninger villige til at tage imod de fremmede i et stykke tid, men det faldt dem aldrig ind at indrømme disse en ret til permanent besættelse af deres land. Og endnu mindre at arbejde under deres ordrer.

Columbus fører energisk krig for at få dem til at makke ret. I marts 1495 lider indianerne et knusende nederlag i Vega Real-slaget. Antallet af døde er ukendt, antagelig meget højt. Nogle hundreder fanges sendes til Spanien for at tjene som slaver; dog forbyder dronning Isabella dette. Hjemme forsøger indianerne at anvende den brændte jords strategi, men efter at være trængt op i bjergene omkommer et stort antal af dem af sult. Herefter må de overlevende overgive sig og acceptere at arbejde i minerne og på markerne. Columbus havde planlagt, at håndværkere og faglærte arbejdere skulle komme fra Spanien og lede og uddanne indianerne. Faktisk kom der også nogle stykker, men admiralen måtte hurtigt konstatere, at koloniens spaniere ikke arbejdede, men udelukkende forsøgte at tvinge andre til at arbejde for sig og at pålægge dem uophørlige fysiske anstrengelser: Arbejdstiden er ikke fastsat, taino-arbejderen er ikke beskyttet mod herrernes overgreb. Vi har allerede set eksempler på værkmestrenes mishandlinger, og der er mange andre. Når der bryder epidemier ud, navnlig kopper, er det de alvorligt svækkede organismer, der smittes – oven i købet behandles de syge indianere næsten aldrig. Spanierne kan altså ikke anses for at være uskyldige i disse epidemier.

Resultaterne er knusende. De fleste skønner, at øens befolkningstal ved Columbus' ankomst var på 1,1 mio. personer (dette antal optræder også i dominikanernes beretning fra 1519). I 1507 optæller skatmesteren Juan de Pasamonte ikke mere end 60.000 individer. I 1520 var der kun godt tusind indianere tilbage på Hispaniola, ikke én eneste på Puerto Rico. Manglen på arbejdskraft – der officielt ikke leveres af slaver, men af frie mænd, der behandles som slaver – er så stor, at den fører til deportationer fra mere eller mindre nært liggende landområder (40-50 mil mellem Bahamas og Hispaniola), for slet ikke at nævne det utal af indianere,

der bliver fanget på fastlandet og solgt som slaver til spanierne på den første koloni i Amerika. Den samme katastrofe indtræffer senere i Cuba, hvor enkelte grupper af tainoere havde søgt tilflugt, og som bliver besat omkring 1509-1511, på Jamaica og endelig på San Juan de Puerto Rico.

Dette er konklusionen på det tvangsarbejdssystem, der i dag kan betegnes som et kz-system. Det stred imod taino-indianernes traditioner, deres levevis og hele deres kultur. Det tilintetgjorde hele deres sociale struktur. Ved Columbus' ankomst var Haiti i modsætning til Cuba eller De Små Antiller et samfund, der hvilede på en statsorganisation i kimform. Der var store høvdinge og under dem lokale chefer. Spanierne betegnede alle ledere med termen høvding (*cacique*), de være sig regionale eller lokale. Det forekommer rimeligt at antage, at når Columbus valgte at gøre ophold i Haiti snarere end på Cuba, var det netop, fordi han her fandt etablerede myndigheder, som han kunne forhandle med eller ved lejlighed udnytte. Han forsøgte at udbytte dem for at opnå det begærede guld og få deres undersætter til at arbejde i minerne. Han ville have dem til at anerkende den spanske kongemagts øverste myndighed, og han fandt det også nødvendigt at skabe nye behov hos høvdingene og dermed hos indianerne, således at de blev afhængige af spanierne for at få dem tilfredsstillet. Og endelig skal man ikke glemme målet at omvende indianerne til kristendommen, koloniseringens eneste officielle berettigelse. Columbus forsøgte sig først med en indirekte regering ledet af de store høvdinge, der blev pålagt guld- og fødevareafgifter, som de skulle opkræve af befolkningen. Dog var disse tributter beregnet således, at de klart oversteg indianernes betalings-evne. Systemet holdt ikke længe. Allerede efter Columbus' tredje rejse (1498-1500) indledes den proces, som fører frem til *encomienda*-systemet, hvor en given spanier bevilges et vist antal indianere, som han har til opgave at kristne samtidig med, at de aflønnes for at arbejde på hans marker – det sidste foreskrev loven i hvert fald, men det trådte aldrig i kraft. Ingen kunne unddrage sig denne tvangsfordeling, ikke engang høvdingene. Det medførte tilintetgørelsen af hele den sociale orden i Haiti til fordel for et slavesystem, hvis eneste begrænsning var det trælbundne folks fysiske forsvinden.

De store høvdinge, som havde overlevet, genoptog da kampen. Under Columbus' regering havde to af dem, Caonabo og Guacanagari, allerede mistet livet. Under Francisco de Bobadillas regering tages Mayobanix, der har indledt kampen med tropper bevæbnet med flitsbuer og spyd, til fange og dør senere i fængsel. Guarionex, fanget med list, omkommer på det skib, der skal føre ham til Spanien, i Santo Domingo-bugten, hvor konvojen overraskes af en cyklon, der oplsluger den, inklusive Bobadilla, som er blevet kaldt tilbage til hjemlandet. Undertrykkelsens bedst kendte episode, henrettelsen af høvdingekvinden Anacaona, Caonabos enke, som regerede over et område kaldet Xaragua – midt i nutidens Haiti – fandt sted kort tid senere, i 1502. Intet tyder på, at der i dette tilfælde har foreligget nogen oprørsplaner. Øen styres på dette tidspunkt af Nicolás de Ovando; Columbus er for sin del på Jamaica, hvor han har brug for hjælp. Han har sendt Diego Méndez til guvernøren for at bede om bistand. Méndez skriver imidlertid, at Ovando holdt ham tilbage "i syv måneder, indtil han havde brændt eller hængt 84 høvdinge, herrer og vasaller, heriblandt Anacaona, øens mægtigste herskerinde, som alle de andre adlød".⁸ Det var i løbet af en fest, som høvdingekvinden holdt for Ovando, at guvernøren satte sine soldater ind mod indianerlederne, lukkede dem inde i et stort bur og satte ild til det: 300 omkomne! Anacaona blev for sin del

ført tilbage til Santo Domingo, hvor hun blev hængt. Massakren havde til formål at intimidere indianerne og tilfredsstille de spanske kolonister, der var forbitrede over, at den sidste af de store høvdinge stadig var på fri fod. I 1506 brød et sidste oprør dog ud, i Higüey, mod øst. Cotubana, der havde anført det, blev hængt i hovedstaden. Ethvert spor efter det førkoloniale Haitis struktur var udvisket. Det oprør, der ledes af mestizen Don Enrique mellem 1522 og 1533, er allerede af en helt anden art: Det er en opstand, der forløber inden for kolonistyrrets rammer, hvori der deltager overlevende indianere, mestizer og bortløbne negerslaver, der alle søger op i de afsidesliggende bjerge for her at grundlægge et frit samfund.

Den hurtige tilintetgørelse af den indianske befolkningsmasse, der skulle tjene som nærmest gratis arbejdskraft for kolonisateurerne, rejste imidlertid et problem. For at opveje manglen på arbejdskraft importerede man derfor sorte slaver fra Spanien, eftersom slaveriet stadig fandtes i Spanien og Portugal (eller i Venedig, på Sicilien ...). Den nøjagtige dato kendes ikke, men det er under alle omstændigheder sandsynligt, at de første konvojer begyndte at ankomme allerede i 1498. I 1502 sender Ovando nemlig kort tid efter sin ankomst et brev til Spanien, hvor han beder om, at man indstiller forsendelsen af sorte slaver, fordi de slutter sig til de bortløbne indianere og "maroderer" i bjergene. Men nogle måneder senere skifter han mening og beder tværtimod om, at forsendelsen genoptages.⁹ De sorte har i forvejen slavestatus, nogle er allerede blevet brugt som landbrugsslaver i Andalusien, andre kan desuden have visse kompetencer som metalarbejdere. Der er kort sagt ingen problemer. Således erstattede de sorte slaver i løbet af 1520'erne den indianske arbejdskraft, og i et halvt århundrede produceres der sukkerrør i stedet for guld på Hispaniola. Slaverne deporteres nu direkte fra Afrika.

At indianerne erstattes af afrikanere er imidlertid ikke den eneste grund til, at kolonisterne er ligeglade med udryddelsen af de første, ja, det er ikke engang den vigtigste grund. Las Casas forklarer det således: "Kolonisterne drog rundt fra den ene ø til den anden eller fra område til område på fastlandet: Når de havde plyndret, berøvet, tilintetgjort og dræbt alle indianere det ene sted, tog de videre til det næste og startede forfra."¹⁰ Ved vejs ende gør erobringen af de store azteker- og inkariger det muligt for kolonisterne at bosætte sig definitivt. I mellemtiden har tainoernes tvangsarbejde mellem 1503 og 1510 frembragt fem tons guld, omhyggeligt indregistreret af toldvæsenet i Lissabon, hvortil skal lægges de indsmuglede mængder samt resultatet af minedriften før 1503. Koloniseringen er altså, uanset de anvendte metoder, en rentabel affære.

Under alle omstændigheder er billedet af kolonien i moderlandet forskelligt fra kolonisternes billede af den og af den reelle historie, der under stor blodsudgydelse udspilles i den. De spanske myndigheders officielle beslutninger svarer heller ikke til den politik, der faktisk føres på stedet. Det forekommer at være den overordnede regel for hele den europæiske kolonisering af de oversøiske områder. Indianernes status er et godt eksempel på denne diskrepans. I 1492 præsenterer Columbus dem for det spanske kongepar som "vasaller", i det mindste deres ledere, hvilket ikke burde vække mishag i Spanien. Men som vi har set, sender han i 1495 omkring 600 af dem til moderlandet som slaver. Dronning Isabella tager anstød, afviser gaven og tilbageekspereder de indianere, der har overlevet rejsen over havet. Hun tilgiver aldrig Columbus dette. Nogle år senere føler han stadigvæk behov for at berettige sin handling i et brev, der efter alt at dømme er samtidig med hans sidste rejse (1502-1504): "Jeg havde også

tænkt mig at grundlægge store indianerlandsbyer og at gøre dem til kristne, og det var jeg gået i gang med (...) Jeg har i mine skriftlige beretninger til Deres Højheder altid fortalt, at indianerne her var alt vort guld og al vor rigdom, for så snart de kristne ankommer hertil, påstår de altid, hvor beskeden deres herkomst end er, at de nedstammer fra kong Priamos, og de kræver at blive behandlet i overensstemmelse hermed. Hvis vi mister indianerne, mister vi landet!"¹¹ Disse tilsyneladende ædle ord gør det ikke klart, om indianerne er undersætter, vasaller, slaver eller lønarbejdere. Moderlandet beordrer med sine instrukser til først Bobadilla i 1500 og siden Ovando i 1501, at de skal behandles retfærdigt og menneskeligt, idet man dog ikke bør glemme at omvende dem. Kolonierens eksistensberettigelse, den, der kundgøres *urbi et orbi*, er nemlig, at de hedenske folkeslag skal omvendes til den romerske og apostolske Kirkes kristendom, en motivering, ingen på den tid vover at anfægte: Ganske vist kan man ikke skjule, at man er på jagt efter guld, men dette motiv kommer i anden række. Kravet om omvendelse røber imidlertid indirekte, at den lokale befolkning udsættes for tvang. Et kongeligt dekret fra 1503 forkynder, at man skal "tvinge de såkaldte indianere til at have omgang med de kristne, at bygge disses huse og udvinde guld samt andre metaller (...) til gengæld skal de kristne betale den løn, som De har fastsat, og indianerne er naturligvis underkastet disse forpligtelser i egenskab af frie mænd."¹² Disse såkaldte "frie mænds" reelle eksistensvilkår er imidlertid helt anderledes, end hvad disse forskrifter (som gentages i 1512-1513) forestiller sig. De Meget Katolske Konger tager ikke principielt anstød af slaveriet, for det findes allerede på den iberiske halvø. Det er blot et spørgsmål om at definere, hvem der kan være slave. Blandt indianerne er det tilladt, endda nødvendigt at gøre "kannibalerne" til slaver, dette omfatter i praksis befolkningen i Caribiens Små Antiller, men ikke tainoerne, som ikke er menneskeædere. Det kan også være tilladt at gøre de hedninge til slaver, som modsætter sig de kristnes retfærdige krige. Disse betragtninger, som udspringer af middelalderfilosoffernes eller -teologernes overvejelser, synes at svæve frit over den virkelige historie og dens lange række af voldshandlinger i de oversøiske områder, voldshandlinger, for den voldelige atmosfære råder ikke blot mellem europæerne og indianerne, men også indbyrdes mellem europæerne. Kolonisterne gør oprør mod admiralen, der opstår hyppigt personlige konflikter, og Bobadilla går over i historien for at have anholdt og lagt Columbus i lænker uden at være bemyndiget til det.

Man ved, at forholdene temmelig tidligt vakte protester blandt de religiøse, der tog *Bjergprædikenen* alvorligt. Den første var Dominikaneren Fray Montesinos, der i en prædiken i Santo Domingo i december 1511 råbte til kolonisterne, at deres forbrydelser mod indianerne gjorde dem alle til dødssyndere. Og han tilføjede: "Er de måske ikke jeres brødre?"¹³ hvilket blev til slagordet i fremtidens kampagner for ophævelsen af slaveriet. Mens den unge Las Casas bevæges af prædikenen, i så høj grad at han engagerer sig i den kamp for retfærdighed, som vil optage ham resten af livet, forviser guvernør Diego Columbus, admiralens søn, til gengæld i raseri Montesinos sammen med alle hans ligesindede Dominikanere. Man ved, at de senere aflægger beretning herom for hoffet i Madrid, og at kampen for indianernes rettigheder fortsætter. I 1537 anerkender paven, at de har en sjæl og ikke bør være slaver. For indianerne på De Store Antiller er det for sent.

Tilbage var de caribiske indbyggere i De Små Antiller. De grundlagde små samfund uden statsstruktur, sluttede sig sammen i deres

landsbyer eller store fælleshytter og havde forsamlingsmøder, hver gang der skulle træffes en vigtig beslutning, kort sagt en slags *ting*. Det skete, at flere hundreder eller tusinder af dem trådte sammen før de store togter, enten til det nuværende Venezuelas kyst, hvor de tog andre indianere til fange, allouage-indianerne, eller til de landområder, spanierne havde besat. Det var de kannibaler, Columbus havde hørt tale om på sin første rejse. Da de øer, de beboede, for eksempel Guadalupe, befandt sig på spaniernes søvej, havde disse i flere omgange forsøgt at fordrive dem, men selv om de sikkert påførte dem tab, var det kun lykkedes dem at besætte Trinidad. Cariberne svarede igen med raid mod navnlig Puerto Rico, under hvilke de blandt andet tog sorte slaver som krigsbytte. Og de begyndte selv at bruge slaver på trods af, at de indtil da ikke havde haft nogen. Deres arbejdsdeling gjorde kvinderne ansvarlige for dyrkningen af markerne og husholdningen, mens mændene fiskede, gik på jagt, byggede kanoer af udhulede træstammer og nu og da førte krig. Ligesom hos tainoerne var hårdt arbejde og produktivitet ikke en del af deres ideal eller verdensanskuelse.

I løbet af 1500-tallet så de ikke blot de spanske handelsskibe sejle forbi deres kyst, men også engelske og franske skibe, der angreb spanierne, hver gang de så deres snit til det. Kløge af skade må cariberne ganske hurtigt have besluttet at nægte europæerne retten til at bosætte sig permanent på deres land, men de har lejlighedsvis accepteret at tage imod skibbrudne, desertører og besætninger, som havde brug for proviant og drikkevarer, når disse var fjender af spanierne. Således var der på Guadalupe omkring 1620 en hel del af den slags flygtninge, som opholdt sig på øen i temmelig lang tid ad gangen. Et exceptionelt dokument, der blev opdaget i Carpentras for godt 15 år siden, skildrer de begivenheder, nogle franske korsarer oplevede i 1619, da de uden proviant lagde til ved Martinique, hvor de efter tre dages forhandlinger blev modtaget af cariberne. Indianerne forplejede dem, fik dem på benene igen og hjalp dem. Da franskmændene igen drog bort, ville deres værter ifølge denne skildrings anonyme forfatter gerne have holdt dem tilbage, idet de gjorde dem opmærksom på, at de hjemme ikke havde lige så god tobak, lige så gode hængekøjer, lige så godt maniokøl ...¹⁴ Nogle år senere tog de fransk- eller engelsk-caribiske relationer en helt anden vending.

Lige så snart franskmændene og englænderne selv igangsætter et koloniseringsprojekt, uden at indstille fjendtlighederne med spanierne, kommer de i konflikt med gårsdagens venner. Massakren på indianerne på De Store Antiller havde ellers vakt stor opstandelse i Europa. Således foreskriver de kongelige instrukser guvernørerne, at indianerne skal behandles mildt og menneskeligt, uden at man dog skal glemme at omvende dem; de ville i så fald blive tilkendt rigsborgerens rettigheder. Allerede fra 1626 agerer repræsentanterne for de to verdensmagter i området imidlertid på en sådan måde, at den endegyldige udryddelse af den oprindelige befolkning er en reel mulighed. Det bliver en ulige kamp, der bølger frem og tilbage, med sine stille og sine intense perioder, men i 1700-tallet har dette folk ikke længere noget at skulle have sagt.

I 1626 slår en gruppe englændere anført af en person ved navn Warner og en gruppe franskmænd ledet af en vis Pierre Belain d'Esnambuc sig imidlertid ned på øen Saint Christophe (i dag kaldet Saint Kitts og Nevis), hvor cariberne tidligere havde taget imod franskmænd, desertører og skibbrudne. Man ved ikke, hvad der bliver af dem, men man ved til gengæld, at de to overhoveder deler territoriet mellem sig, og da indianerne, i det mindste ifølge forlydender, skulle have planlagt at myrde

dem, kommer de dem i forkøbet og nedslagter ikke hele den mandlige befolkning, som fader Dutertre fortæller,¹⁵ men en stor del af den.

I 1635 lægger franskmændene til ved Guadalupe og Martinique. Og meget hurtigt bryder krigen ud mod cariberne. Hvad angår begivenhederne på Guadalupe, er det en god idé at give ordet til fader Dutertre, dominikaner og missionær, en ven til fader Raymond Breton, som vi skylder den første fransk-caribiske ordbog. Han har lige forklaret, at de nyankomne franskmænd, hvoraf hovedparten var lejesoldater, som skulle arbejde i tre år som betaling for overfarten, var i store vanskeligheder og truet af hungersnød. "Vore landsmænd ville i den yderste nød, de befandt sig i, sikkert være blevet hjulpet af øens vilde, hvis ikke deres mangel på tålmod havde afskrækket de indfødte. Thi disse barbarer, der ikke anede, *at man havde til hensigt at bekrige dem* [min udhævning], kom ofte på besøg og aldrig tomhændet. De havde endda bemærket, at vore landsmænd behøvede levnedsmidler, og deres kanoer var derfor altid fulde af skildpadder, firben, svin, fisk, maniokkager, kartofler og alskens frugter. Men vore landsmænd, som var deres egen lykkes fjender, beklagede sig over de alt for hyppige besøg og sagde, at de andre kun kom for at finde frem til deres svage sider for senere at udnytte denne indsigt. Med dette i tankerne mishandlede de nogle af dem, og man var endda lige ved at ødelægge et par af deres kanoer. De vilde, som i forvejen er meget frygtssomme, flygtede og vendte aldrig mere tilbage."¹⁶

Ganske vist består krigen hovedsagelig i en række guerillaaktioner, hvor der ikke desto mindre er dræbte i begge lejre, men det er alligevel en erklæret konflikt, hvor det for franskmændene drejer sig om at sikre det udelte herredømme over Guadalupe, det vil sige den del, der kaldes Basse-Terre. Sådan står det til i 1636-1640. Til slut trækker cariberne sig tilbage til Dominica, som bliver deres sidste tilflugtssted. Det er til Dominica, fader Breton rejser for at studere og lære de "vilde" at kende, inden han forsøger at omvende dem – hvilket han senere giver afkald på.¹⁷

Der gennemføres andre aktioner på Martinique, først for at fordrive indianerne mod det område, der kaldes Cabesterre – som i modsætning til Basse-Terre er åbent for alle vinde. Fredelige og konfliktyldte perioder følger på skift efter hinanden. Men med de sorte slaver finder der en ændring sted. Franskmænd og englændere anvendte dem fra første færd, og fra 1626 havde der været slaver på Saint Christophe, som man havde taget fra spanierne, eller som var blevet bragt dertil af de hollandske slaveskibe. De hvide arbejdere, man havde skrevet kontrakt med i Europa, rakte ikke. Dertil kom, at forsøget på at anvende indianerslaver – allouague-indianere fra fastlandet hos franskmændene, både caribere og allouague-indianere hos englænderne – mislykkedes, eftersom det viste sig umuligt at få dem til at yde en tilstrækkelig arbejdsindsats. Det er grunden til, at man tyede til afrikanske slaver. På Martinique, hvor antallet af disse slaver hurtigt voksede, gjorde de to gange fælles sag med de oprørske caribere, i 1654 og i 1657-1658. Opstanden i 1654 var meget tæt på at være en fuldstændig succes. Kun den uventede ankomst af hollandske skibe gjorde det muligt at bryde den havnespærring, indianerne og de sorte havde anlagt. I de samme år bryder andre konflikter ud på Grenada. Resultatet er, at indianerne fra Martinique trækker sig tilbage til Dominica, og de fra Grenada til fastlandet. Øen Saint Lucia, som de havde generobret i 1639, bliver nu igen indtaget af franskmændene i 1654, hvorfor Dominica bliver det sidste landområde, de har kontrol over, hvilket anerkendes af en fransk-engelsk-indiansk aftale i 1660. Englænderne respekterer ikke altid

aftalen. Efter Syvårskrigen overdrager Paristraktaten fra 1763 dem denne ø samt Saint Vincent, hvor andre caribere længe har opholdt sig. Men på dette tidspunkt er der af hele dette caribiske folk kun nogle enkelte familier tilbage, som er spredt for alle vinde. Uden at have skredet til store og hurtige massakrer ligesom spanierne har de nye kolonisatorer ikke desto mindre udryddet den oprindelige befolkning ved at kombinere fordrivelse til bestemte zoner med punktvis strafaktioner. Endelig skal her nævnes de såkaldte Black Caribs fra Saint Vincent. De var efterkommere af sorte slaver, som havde overtaget indianernes levemåde, og blev efter deres sidste revolte i 1797 deporteret til Honduraskysten af englænderne. Også de gik til grunde.

Således er der opstået en situation, hvor Antillerne som helhed nu kun er befolket af immigranter, efterkommere af herrer fra Europa eller af slaver fra Afrika. De oprindelige befolkninger er uden tvivl blevet elimineret, fordi de ikke genkendte sig selv i den arbejdsideologi, som man kalder civilisation, og endnu mindre i den afgudsdyrkelse af det hårde fysiske arbejde, som fordredes af den kapitalistiske ophobning af rigdomme, der for en stor dels vedkommende fandt sted netop på Antillerne.

NOTER

¹ Christophe Colomb, *La Découverte de l'Amérique*, Paris, 1979, I, s. 148, redigeret og med indledning af Michel Lequenne.

² Lequenne, II, s. 87.

³ Citeret af T. Todorov, *La Conquête de l'Amérique*, Paris, 1991, s. 65-66.

⁴ Et velkendt eksempel er følgende passage fra Amerigo Vespuccis *Mundus Novus* (1504): "De har ingen klæder, hverken af uld eller silke, for de har ikke behov herfor. De har ingen personlige ejendele, men deler alt. De lever uden konge, uden nogen øvre myndighed, og hver især er sin egen herre. De har lige så mange kvinder, de vil, sønnen sover med sin moder, og broderen med sin søster, og alle hver især med den første den bedste, de støder på. Så snart de vil, skilles de, og adlyder ingen ordrer, hvad dette angår. Desuden har de ingen kirker, ingen love og dyrker heller ingen afguder ..." (H. Vignaud, *Améric Vespuce*, Paris, 1917, s. 308). I virkeligheden svarer tainoerne i Haiti ikke helt til denne model, men Columbus gør sig i sine skrifter de samme fantasiforestillinger om dem.

⁵ Om ordren til afskæring af ører og næse se Lequenne, II, s. 106.

⁶ *La Historia de las Indias*, udgivet af Millares og Hanke, Mexico, 1951, I, kap. xcii.

⁷ Christophe Colomb, *Œuvres complètes*, Paris, s. 293 (herefter: Colomb, *O.C.*).

⁸ Citeret i Lequenne, II, s. 203.

⁹ Se Georges Scelle, *Histoire politique de la traite négrière aux Indes de Castille*, Paris, 1906, I, s. 122 ff.

¹⁰ Las Casas, *La Historia de las Indias*, III, kap. XXI.

¹¹ Colomb, *O.C.*, 587.

¹² Citeret i Marcel Bataillon, *Las Casas et la défense des Indiens*, Paris, 1971, s. 59-60.

¹³ Las Casas kendte til Montesinos' prædiken, jf. *La Historia de las Indias*, III, kap. IV.

¹⁴ Se *Un flibustier français dans la mer des Antilles, 1618-1620*, manuskript fra begyndelsen af 1600-tallet præsenteret af Jean-Pierre Moreau, Paris, 1990.

¹⁵ I *Histoire générale des isles de Saint-Christophe, de la Guadalupe, de la Martinique et autres*, Paris, 1654. Han hævdede, at de havde dræbt alle mænd "uden undtagelse og kun skånet nogle af de smukkeste kvinder for at tilfredsstille deres dyriske lyster og gøre dem til deres slaver". Det skal bemærkes, at første bind i den nye udgave af det værk i tre bind, som Dutertre udgav mellem 1667 og 1671, ikke er identisk med førsteudgaven fra 1654, da en del ting er blevet udeladt og neddæmpet, måske på grund af pression fra diverse

instanser.

¹⁶ Dutertre, *op.cit.*, s. 121-122, en passage, der ikke er medtaget i andenudgaven fra 1667.

¹⁷ Omvendelserne viser sig at være umulige af en grund, som man allerede havde bemærket under Columbus' første rejser. Fader Ramón Pané, Admiralens skriftefader, havde givet sig i kast med at lære høvding Guarionex de kristne bønner, da stammens "stands-personer" talte ham fra det, idet de mindede ham om, at "de kristne var onde, og at de tog vort land med magt." I Ramón Pané, *Relazione sulle antichità degli Indiani*, Palermo 1992, s. 59-60. Noget tilsvarende får fader Breton at vide på Dominica halvandet århundrede senere.